

Озеран А. В.

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

Коршикова Р. С.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

Ozeran Alla

*Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor of Accounting and Taxation Department
Kyiv National Economics University named after Vadym Hetman*

Korshykova Renata

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Accounting and Taxation
Kyiv National Economics University named after Vadym Hetman*

ВИЗНАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ: АКТИВ ЧИ ВИТРАТИ

Анотація. У роботі розглянуто проблематику визнання криптовалют як елемента фінансової звітності суб'єкта господарювання. Для цього було досліджено підходи до визначення поняття «криптовалюта» і з'ясовано, що її трактують як цифрові активи або цифрове майно, тобто ресурс підприємства. Щоб пересвідчитися, що цей об'єкт може бути включений до складу активів суб'єкта господарювання у його фінансовій звітності, було проаналізовано його сутність на відповідність аспектам визначення активу згідно з Концептуальною основою Міжнародних стандартів фінансової звітності, а саме: існування потенціалу створення економічних вигід, наявність прав на нього та забезпечення контролю над ним. У результаті проведеного дослідження було доведено, що криптовалюта повністю задовольняє визначення активу як елемента звіту про фінансовий стан (балансу) для більшості учасників ринку криптовалют. Такий висновок створює підстави для розроблення відповідного обліково-методичного інструментарію.

Ключові слова: актив, витрати, визнання елемента звітності, віртуальний актив, цифровий актив, криптовалюта.

Вступ та постановка проблеми. Незважаючи на особисте сприятливе чи негативне ставлення тієї чи іншої людини до криптовалют та операцій з ними, ігнорувати це явище нині вже неможливо. Нині цифровий світ створив більш ніж 2500 їхніх видів, найбільш відомими з яких є Bitcoin, Ethereum, Litecoin, Dash, Wrapped Bitcoin, DFI.Money, BitShares, які мають різну капіталізацію, оборот та ліквідність. Крім терміна власне «криптовалюта» знайшли поширення такі поняття, як альткоїни, що виникли для усунення недоліків біткоіна, та токени, які у свою чергу поділяються на кілька груп та видів залежно від призначення, можливостей, ступеня регулювання тощо. За даними сервісу Coinmarketcap.com, капіталізація усіх існуючих нині криптовалют наблизилася до \$195 млрд дол. США [1], а ринок ICO (Initial Coin Offering – первісне розміщення токенів), який Арі Леві назвав «новим диким способом для стартапів заробляти гроші на основі криптовалют» [2], демонструє стрімке зростання залучень: 180 млн дол США в 2017 році порівняно з 101 млн дол. США в 2016 році [3]. Україна також не стоїть осторонь цих питань і, як зазначає І. Пальчевский, за оцінками Офісу ефективного регулювання (Better Regulation Delivery Office – BRDO) «Україна входить в топ-10 країн з використання цих фінансових інструментів, а обсяг ICO українських розробників досяг \$100 млн» [4]. І хоча здійснення операцій з криптовалютами досить часто не має національного чи міжнародного регулювання, їхні результати мають знайти належне відображення у системі бухгалтерського обліку усіх учасників

(розробників, майнерів, покупців тощо). Тому насамперед треба визначитися з питанням, до якого елемента фінансової звітності доцільно віднести криптовалюту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на те, що криптовалюта – досить нове «явище» в сучасній економіці, вона все частіше стає темою наукових публікацій, у тому числі у сфері бухгалтерського обліку. Так, зокрема, в останніх роботах науковців розглядається досить широке коло питань, пов'язаних як із юридичними аспектами регулювання ринків криптовалют, так і з методологією обліку операцій із ними. Узагальнюючи зміст опрацьованих досліджень, можна виділити такі їхні напрями, як:

1) вивчення природи, переваг та недоліків криптовалюти як економічного явища [5; 6; 7];

2) огляд правового регулювання криптовалют та операцій із ними в різних країнах світу, у т.ч. в Україні, а також теоретичних та практичних питань оподаткування [8; 9; 10];

3) аналіз варіантів класифікації криптовалюти з метою ідентифікації її з відповідним видом активів суб'єкта господарювання [11; 12; 13];

4) опрацювання застосування щодо криптовалюти таких елементів методу бухгалтерського обліку, як оцінка та документування, зокрема документальне підтвердження наявності контролю над нею та документування самих операцій із нею [7; 14];

5) розгляд порядку відображення операцій із криптовалютою в системі бухгалтерського обліку [15; 16; 17].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість зарубіжних та вітчизняних досліджень, питання коректного визнання криптовалюти відповідним елементом фінансової звітності потребує уточнення.

Метою роботи є вивчення сутності криптовалюти для обґрунтування визнання її активом у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності

Виклад основного матеріалу дослідження. Ера діджиталізації постійно удосконалює формати подання інформації та створює нові об'єкти, які мають бути певним чином відображені в обліку та звітності суб'єкта господарювання, – цифрові та віртуальні активи.

Існування та обіг віртуальних активів у багатьох країнах світу, у тому числі і в Україні, врегульовано на законодавчо-нормативному рівні.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового ураження» (№ 361 ІХ) [18], віртуальним активом є цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати та яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей. Таке визначення повністю корелює з підходом, що міститься у Рекомендаціях Групи з розроблення фінансових заходів для боротьби з відмиванням грошей (англ. Financial Action Task Force on Money Laundering – FATF). Проте віртуальні активи не включають цифрове вираження фіатних валют, цінних паперів та інших фінансових активів.

На відміну від віртуального активу визначення поняття та статусу цифрового активу знаходиться на стадії розроблення. На думку О.О. Кудя, цифровий актив – інформаційний ресурс, похідний від права на цінність і такий, що обертається у розподіленому реєстрі у вигляді унікального ідентифікатора [8].

Більш універсальне визначення цифрового активу пропонує загальнодоступна Інтернет-енциклопедія – Wikipedia: цифровий актив – це все, що існує у цифровому форматі та має право на використання [19]. Відповідно, цифрові активи включають: цифрові документи (фотографії), аудіо- та відео засоби масової інформації (кінофільм, анімації), логотипи, ілюстрації, презентації, текстові документи, електронні таблиці, веб-сайти, інші цифрові формати та відповідні метадані.

Відмітною особливістю, яка відрізняє цифрові активи від інших активів, є те, що вони перебувають в обігу і зберігаються на цифрових приладах (персональні комп'ютери, ноутбуки, смартфони та будь-які апарати,

які існують або будуть існувати в майбутньому для забезпечення нових способів перенесення цифрових активів), незалежно від того, кому належить фізичний пристрій, де розташовано цифровий актив.

Сьогодні спостерігається експоненціальне збільшення кількості видів зазначених активів, а в останні роки особливої популярності набули фінансові цифрові активи: цифрові гаманці та криптовалюти.

Незважаючи на стрімке поширення обігу криптовалюти у світі, єдиного визначення цього поняття досі немає. Відповідно до Wikipedia, криптовалюта – це цифровий актив, призначений для роботи як засіб обміну, де записи про володіння окремими монетами зберігаються у розподіленому реєстрі, що існує у формі комп'ютеризованої бази даних із використанням стійкої криптографії для захисту записів транзакцій, з метою контролю за створенням додаткових монет, а також для перевірки передачі права власності на монети [20].

Також у словниках та енциклопедіях криптовалюту в широкому розумінні трактують як децентралізовану платіжну систему або особливий вид валюти – віртуальний або цифровий, яка використовує вдосконалену криптографію для безпеки, що унеможливує її підробку [21; 22].

Отже, стрижневими особливостями криптовалют є те, що вони априорі не мають фізичної форми та, як правило, не видаються і, відповідно, не забезпечені жодним центральним органом влади, що робить їх теоретично і фактично нечутливими до втручання і маніпуляцій уряду.

Враховуючи феноменальність криптовалют, у світі слабо розвинутий порядок їхнього законодавчого регулювання, а у деяких країнах вони і зовсім заборонені, про що свідчить таблиця 1.

Законодавчо-нормативна база України, як і у багатьох країнах світу, не встигає оперативно реагувати на виклики діджиталізації. На сьогодні можна констатувати, що правовий статус криптовалюти в Україні не закріплено. Так, ще кілька років тому до Верховної Ради України було подано два проекти законів («Про обіг криптовалюти в Україні» (реєстр. N 7183 від 06.10.2017) та «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» (реєстр. N 7183-1 від 10.10.2017)), які б мали врегулювати правовідносини щодо обігу, зберігання, володіння, використання та проведення операцій за допомогою віртуальної валюти в нашій країні.

Відповідно до цих документів, криптовалюта – це програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об'єктом права власності, який може виступати засобом міни, відомості про який вносяться та зберігаються у системі блокчейн як облікові одиниці поточної системи блокчейн у

Таблиця 1

Статус криптовалют у світі

Країна	Статус криптовалюти
США, Канада	Криптовалюта розглядається як цінне майно, тому визначено порядок оподаткування переказів та операцій, здійснених її використанням
Японія	З 2016 року – загальновизнаний засіб платежу, при цьому з 2017 року операції з продажу таких валют не обкладаються податком на споживання
Німеччина	Криптовалюти надано статус приватних грошей
Велика Британія	Криптовалюта трактується як іноземна валюта
Австралія	Операції з використанням криптовалюти мають характер натурального обміну
Норвегія	Операції з криптовалютами оподатковуються
Швеція	Криптовалюта вважається звичайною валютою
Ісландія, Румунія, Киргизстан, Еквадор, Тайвань, В'єтнам, Бангладеш	Використання криптовалют заборонено

Джерело: сформовано за даними [23]

вигляді даних. При цьому власником криптовалюти може бути: будь-яка фізична особа, фізична особа – підприємець або юридична особа, яка на законних підставах зберігає та володіє криптовалютою (програмним коду) [24]. Проте проекти цих законів все ще перебувають на стадії розгляду, що гальмує поширення цих операцій в Україні.

Поряд із цим у світі все більша кількість суб'єктів господарювання проводить із криптовалютами різноманітні транзакції: використовують їх як засіб платежу за продукцію (товари, роботи, послуги), як об'єкт та засіб інвестування, для конвертації у фіатні валюти тощо. Вочевидь, такі підприємства зустрічаються з проблемою відображення операцій із криптовалютою в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Беручи до уваги особливості технології створення криптовалют, останні являють собою певний набір інформації на цифровому носії. Тому дослідники цілком логічно розглядають криптовалюту як «майно (ресурс)» у цифровій формі, яке створюється та обліковується за допомогою комп'ютерних технологій. Природа виникнення такого ресурсу наближає його до сутності нематеріального активу, сформованого у результаті розробки. Отже, незважаючи на різні трактування, криптовалюту розглядають як актив – цифровий чи віртуальний. Проте не будь-який ресурс може бути визнаний активом у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності: витрачені зусилля та понесені затрати можна трактувати як витрати звітного періоду у звіті про сукупні доходи, беручи до уваги той факт, що самі криптовалюти відрізняються масштабами застосування, внутрішньої структурою, технологіями, підходами у встановленні винагороди, функціями, а учасники операцій з ними мають різні наміри, завдання та можливості.

Щоб пересвідчитися, чи відповідає криптовалюта визначенню та критеріям визнання активу згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (надалі – МСФЗ), слід звернутися до Концептуальної основи фінансової звітності (надалі – Концептуальна основа). Відповідно до цього документу актив – це теперішній економічний ресурс, контрольований підприємством внаслідок минулих подій [25].

Виникненню будь-якого ресурсу обов'язково передують певні факти та події господарського життя.

Для створення криптовалюти її розробник має використовувати певний алгоритм, заснований на криптографічних методах та схемі доказів. Розроблений електронний шифр виступає підставою для емісії криптовалюти і є підтвердженням події, яка відбулася.

У процесі видобування криптовалюти (майнінгу) необхідно розв'язати за допомогою комп'ютера низку математичних алгоритмів. Створений обчисленнями блок даних є результатом проведеної роботи, який майнер (виробник) має розіслати всім іншим клієнтам мережі – валідаторам. Останні перевіряють його і враховують в своїх обчисленнях, створюючи ланцюжки блоків. Отже, минула подія асоціюється в такому разі з розсилкою отриманих результатів усім учасникам (вузлам) мережі для підтвердження (так званий принцип доказовості виконаної роботи).

З позицій особ-покупців криптовалюти та операторів обміну існування минулої події пов'язується зі здійсненням операції придбання, коли в обмін на криптовалюту покупець перераховує певну величину компенсації, тобто домовленість між сторонами набуває статусу угоди, що здійснилася.

Згідно з Концептуальною основою економічний ресурс – це право, яке потенційно приносить економічні вигоди. На перший погляд, таке визначення не корелює з класичним визначенням економічних ресурсів, що засто-

совується в економічній теорії, а саме, що це виробничі засоби (виробничий потенціал) для створення матеріальних і духовних благ. Але концепт поняття «економічні ресурси» постійно розвивається, трансформуючись від розуміння їх як суто виробничих засобів (виробничого потенціалу) для створення матеріальних і духовних благ до сукупності різноманітних засобів (включаючи фінансові, трудові, нематеріальні, інформаційні, технологічні), що сприяють досягненню поставлених цілей та запланованих результатів [26]. Такий сучасний розширений підхід цілком узгоджується з положеннями Концептуальної основи, де передбачені різні форми прав, які знаходять відображення як конкретні види активів у звіті про фінансовий стан. Так, права, що відповідають обов'язку іншої сторони, можна розглядати як дебіторську заборгованість, грошові кошти на поточному банківському рахунку тощо, а права, що не відповідають обов'язку іншої сторони, – права на матеріальні та нематеріальні об'єкти та їхнє використання.

Крім того, бухгалтерське і загальноекономічне трактування сутності економічного ресурсу поєднує те, що останній обов'язково має сприяти одержанню суб'єктом господарювання певного економічного ефекту – додатної вартості. Додану вартість з позицій бухгалтерського обліку можна інтерпретувати як економічну вигоду, втілену в активі, що дозволяє прямо або опосередковано збільшити грошові надходження на підприємство або зменшити їхнє вибуття. Це забезпечується виробництвом та продажем продукції чи послуг, здатністю конвертувати ресурс в грошові кошти або інші види ресурсів, розробкою нових технологій чи процесів, що зменшують витрати діяльності.

Для отримання впевненості у виконанні вимоги щодо отримання майбутніх вигід від придбаної криптовалюти слід проаналізувати її можливості та функції.

Покупець криптовалюти не отримує корпоративні права її емітента (розробника криптовалюти) і, відповідно, жодним чином не впливатиме на його управління. Замість цього він фактично насамперед виступає інвестором для компанії-емітента криптовалюти для отримання майбутніх економічних вигід. З таких позицій операція придбання зазначеного об'єкта фактично означає передачу грошових коштів і формування оборотного капіталу у компанії-емітента. Таким чином, відбувається формування реальної інвестиції за допомогою механізму краудфандингу (від англ. «crowdfunding»), що зменшує витрати розробника криптовалюти на залучення необхідного капіталу та прискорює його отримання.

З іншого боку, покупець може придбати криптовалюту виключно з метою отримання вигід від зростання саме її вартості, а не вартості компанії-емітента. Отже, у такий спосіб формується фінансова інвестиція, хоча і не в звичному порівняно з традиційним форматі. За зміни ціни або інших обставин покупець продає криптовалюту, тобто фактично вона являє собою об'єкт, який утримується у спекулятивних цілях. Аналогічно діють і трейдери, які первісно придбають цей об'єкт виключно з метою наступного перепродажу.

Криптовалюта також може застосовуватися як засіб збереження цінності, тобто за сутністю виконувати функцію грошей. Так, для збереження заощаджень у криптовалюті можна використовувати різноманітні сервіси, які забезпечують функціонування електронних гаманців різних видів.

Нарешті, не варто забувати і про те, що деякі види криптовалют сьогодні вже виступають реальним засобом розрахунку серед користувачів, і світові компанії все час-

тіше приймають її до оплати за надані покупцеві послуги та товари.

На нашу думку, найбільш проблематичним є обґрунтування наявності активу у майнера, оскільки до моменту отримання «монети» він не може довести ймовірність отримання вигод. Тому понесені затрати на розроблення криптовалюти він має визнавати витратами, а не капіталізувати їх як актив.

Згідно з Концептуальною основою, контроль над економічним ресурсом виникає, якщо суб'єкт господарювання має можливість визначати спосіб одержання економічних вигід, що втілені у ресурсі. Це своєю чергою означає, що контролюючий ресурс суб'єкт господарювання не дозволяє іншим сторонам керувати використанням економічного ресурсу та одержувати від нього відповідні економічні вигоди. Таким чином, контроль над економічним ресурсом, як правило, здійснює один суб'єкт господарювання, за виключенням ситуації, коли йдеться про наявність спільного контролю. Своєю чергою, згідно з МСФЗ 11 «Спільна діяльність», під спільним контролем розуміють узгоджений контрактом розподіл контролю над діяльністю, який існує лише тоді, коли рішення про значущі види діяльності вимагають одностайної згоди сторін, між якими розподілено контроль [27]. При цьому укладання контрактної угоди не завжди оформлюється письмово, а їхнє виконання може забезпечуватися законодавчо врегульованими механізмами або створеними суб'єктом господарювання певними засобами, що перешкоджають іншим сторонам отримувати доступ до ресурсу, наприклад, завдяки зберіганню останнього у секреті.

Розглядаючи наявність або відсутність контролю у суб'єкта господарювання над набутою ним криптовалютою, слід підкреслити таку особливість останньої. Криптовалюта законодавчо захищена і не виникає унаслідок укладання договорів між суб'єктами господарювання, юридичними або фізичними особами. Отже, криптовалюта не може вважатися ні самим контрактом, ні юридичними наслідками його виконання. Тим не менш, тільки утримувач має виняткове право доступу до створеної, добутої або одержаної у інший спосіб криптовалюти та теперішню спроможність зберігати секретність цього ресурсу. Аналогічний підхід застосовують під час доведення існування контролю над таким специфічним еконо-

мічним ресурсом, як нематеріальний актив, що створений підприємством самостійно (ноу-хау): він не захищений патентом, але може бути визнаний активом компанії саме через відсутність можливості одержувати вигоди від нього іншими сторонами.

Таким чином, юридичне забезпечення права не є обов'язковою умовою для ідентифікації контролю, оскільки суб'єкт господарювання своїми конклюдентними діями забезпечує собі можливість отримувати майбутні економічні вигоди від криптовалюти через її продаж, обмін тощо.

Висновки. У дослідженні було обґрунтовано доречність визнання криптовалюти як об'єкта бухгалтерського обліку. Згідно з принципом превалювання економічної сутності над юридичною формою, криптовалюта та операції з нею мають знайти відображення у системі бухгалтерського обліку підприємства, незважаючи на відсутність правового забезпечення у вигляді договорів. І хоча в системі МСФЗ поки не існує спеціального стандарту, який би регулював порядок формування в бухгалтерському обліку інформації про криптовалюту, у суб'єктів господарювання є всі підстави включити зазначений ресурс до складу своїх активів, адже він задовольняє визначення цього елементу фінансової звітності, зазначене у Концептуальній основі МСФЗ.

Беззаперечність існування криптовалюти як об'єктивного явища та розвиток ринку криптовалюту логічно зумовлюють необхідність визначення її правового статусу в межах окремої країни та/або груп країн. Це, з одного боку, надасть операціям з криптовалютами достатньої легітимності, сприятиме зниженню їхніх ризиків та підвищенню впевненості суб'єктів господарювання у законності операцій із ними. При цьому формування законодавчо-нормативної бази насамперед має бути спрямоване на систематизацію та узгодження термінологічної бази. З іншого боку, створені загальні засади регулювання операцій з такими активами стануть підґрунтям для розроблення відповідних нормативних документів у сфері бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування.

Подальші дослідження будуть зосереджені на вивченні класифікації криптовалюти з метою включення її до відповідних статей активів у звіті про фінансовий стан суб'єкта господарювання та розроблення корелятивного облікового методичного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Today's Cryptocurrency Prices by Market Cap. URL: <https://coinmarketcap.com> (дата звернення: 21.10.2020)
2. Ari Levy. Here comes the ICO, a wild new way for cryptocurrency start-ups to raise money. *CNBC*. URL: <https://www.cnn.com/2017/05/25/bitcoin-ico-cryptocurrency-start-up-civic-raising-money-initial-coin-offering.html> (дата звернення: 29.09.2020)
3. Aislinn Keely. Working group of U.S. crypto firms unveil their data-sharing solution to FATF 'travel rule' compliance. *S+C INTELLIGENCE beta*. URL: <https://sci.smithandcrown.com> (дата звернення: 29.09.2020)
4. Пальчевський І. Як працює ринок криптовалют в Україні. *Finclub*. URL: <https://finclub.net/ua/analytics/yak-pratsiuiie-rynok-kryptovalut-v-ukraini.html> (дата звернення: 29.09.2020)
5. Безверхий К., Кувшинова А. Криптовалюта: гроші чи мильна бульбашка? *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. № 1. С. 29–38.
6. Петрук О.М., Новак О.С. Сутність криптовалюти як методологічна передумова її облікового відображення. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2017. № 4 (82). С. 48–55.
7. Стовпова А.С. Криптоактиви як об'єкт бухгалтерського обліку. *Економіка та держава*. 2018. № 8. С. 76–80.
8. Kud A. Substantiation of the Term "Digital Asset": Economic and Legal Aspects. *SOCIAL SCIENCES. Business & Economics*. URL: <https://ijes.world/files/paper-files/2019-volume-2-no-1-41/substantiation-of-the-term-digital-asset-economic-and-legal-aspects.pdf> (дата звернення: 01.10.2020)
9. Головка С. Як віртуальні активи можуть матеріалізуватись у цивільному обігу. *Закон і Бізнес*. URL: https://zib.com.ua/ua/143449-yak_virtualni_aktiv_i_mozhut_materializувatis_u_civilnomu_obi.html (дата звернення: 12.10.2020)
10. Бухгалтерський облік криптовалют / В.М. Костюченко, А.М. Малиновська, А.В. Мамонова // *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 33. С. 340–346.
11. Яцик Т. В. Методика фінансового обліку криптовалюти як особливого виду електронних грошей. *Молодий вчений*. 2017. № 2 (42). С. 349–354.
12. Криптовалюта как актив в бухгалтерском (финансовом) учете / Попова Е.В. и др. *Евразийское научное объединение*. URL: <https://esa-conference.ru/wp-content/uploads/files/pdf/Homutetskij-A.A.pdf> (дата звернення: 15.10.2020).

13. Hartley A. Financial reporting of cryptocurrency. University of Tennessee at Chattanooga. *UTCScholar*. URL: <https://scholar.utc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1231&context=honors-theses> (дата звернення: 18.10.2020).
14. Бруханський Р.Ф., Спілник І.В. Криптоактиви у системі бухгалтерського обліку та звітності. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2019-2_0-pages145_156.pdf (дата звернення: 20.10.2020).
15. Ковальова Т.В. Становлення та шляхи удосконалення обліку криптовалюти. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Збірник наукових праць*. 2018. № 1 (20). С. 90–100.
16. Шевченко Л.В. Методика обліку криптовалюти в умовах нестабільності діючого законодавства. *Ефективна економіка*. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/158.pdf (дата звернення: 20.10.2020).
17. Ильма И.Р., Куликова Л.И. Криптовалюта как новый объект бухгалтерского учета. *Вести научных достижений. Бухгалтерский учет, анализ и аудит*. 2020. № 2. С. 81–84.
18. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 грудня 2019 року № 361-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 15.10.2020).
19. Матеріали Інтернет-енциклопедії Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_asset (дата звернення: 02.10.2020).
20. Матеріали Інтернет-енциклопедії Wikipedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Cryptocurrency> (дата звернення: 02.10.2020).
21. Матеріали Інтернет-енциклопедії. URL: <https://www.dictionary.com/browse/cryptocurrency?s=t> (дата звернення: 03.10.2020).
22. Матеріали Інтернет-енциклопедії. URL: <https://www.investopedia.com/terms/c/cryptocurrency.asp> (дата звернення: 02.10.2020).
23. Мамзуренко О. Регулювання цифрових активів: досягнення України за 2019 рік та ситуація у світі. *Nachasi*. URL: <https://nachasi.com/2019/12/26/regulyvanna-cyfrovyh-aktyviv/> (дата звернення: 04.10.2020).
24. Про обіг криптовалюти в Україні : Проект Закону України від 06.10.2017 № 7183. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH5JJ00A.html (дата звернення: 06.10.2020).
25. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf (дата звернення: 10.10.2020).
26. Теоретичний матеріал. Економічні ресурси та ресурсний потенціал підприємства. *ДНКФКСумДУ*. URL: <https://dl.kpt.sumdu.edu.ua/mod/book/view.php?id=4315> (дата звернення: 12.10.2020/).
27. Спільна діяльність. Міжнародний стандарт фінансової звітності 11. Документ 929_066 від 01.01.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_066#Text (дата звернення: 16.10.2020).

References:

1. Today's Cryptocurrency Prices by Market Cap. Available at: <https://coinmarketcap.com> (accessed 21 October 2020).
2. Ari Levy. Here comes the ICO, a wild new way for cryptocurrency start-ups to raise money. *CNBC*. Available at: <https://www.cnbc.com/2017/05/25/bitcoin-ico-cryptocurrency-start-up-civic-raising-money-initial-coin-offering.html> (accessed 29 September 2020).
3. Aislinn Keely. Working group of U.S. crypto firms unveil their data-sharing solution to FATF “travel rule” compliance. *S+C INTELLIGENCE beta*. Available at: <https://sci.smithandcrown.com> (accessed 29 September 2020).
4. Palchevskij I. Yak pracuyeye rino kriptovalyut v Ukrayini [How the cryptocurrency market works in Ukraine]. *Finclub*. Available at: <https://finclub.net/ua/analytics/yak-pratsiuye-rinok-kriptovalyut-v-ukraini.html> (accessed 29 September 2020).
5. Bezverkhnyy K., Kuvshinova A. (2018) Kriptovalyuta: hroshi chy myl'na bul'bashka? [Cryptocurrency: Money or a Bubble?]. *Bukhghalterskij oblik i audit* [Accounting and Auditing], no. 1, pp. 29–38.
6. Petruk O.M. Novak O.S. (2017) Sutnist kriptovalyuti yak metodologichna peredumova yiyi oblikovogo vidobrazhennya [The essence of cryptocurrency as a methodological prerequisite for its reflection]. *Visnik ZSTU. Ekonomichni nauky*, vol. 4 (82), pp. 48–55.
7. Stovpova A.S. (2018) Kriptoaktyvy yak ob'yekt bukhhalters'koho obliku [Crypto-assets as an Object of Accounting]. *Ekonomika ta derzhava*, vol. 8, pp. 76–80.
8. Kud A. Substantiation of the Term “Digital Asset”: Economic and Legal Aspects. *SOCIAL SCIENCES. Business & Economics*. Available at: <https://ijes.world/files/paper-files/2019-volume-2-no-1-41/substantiation-of-the-term-digital-asset-economic-and-legal-aspects.pdf> (accessed 01 October 2020).
9. Gholovko C. Jak virtualjni aktyvy mozhtj materializuvatysj u cyvilnomu obighu [How virtual assets can materialize in civil circulation]. *Zakon i Biznes* [Law and Business]. Available at: https://zib.com.ua/ua/143449-yak_virtualni_aktiv_i_mozhut_materializуватис_у_civilnomu_obi.html (accessed 12 October 2020).
10. Kostuchenko V.M., Malinovska A.M., Mamonova A.V. (2019) Buhgalterskij oblik kriptovalyut [Accountancy of cryptocurrency]. *Infrastruktura rynku* [Market infrastructure], vol. 33, pp. 340–346.
11. Yatsyk T. (2017) Metodyka finansovogho obliku kriptovaljuty jak osoblyvogho vydu elektronnykh ghroshej [Methods of financial accounting for cryptocurrency as a special kind of electronic money]. *Molodij vchenyj* [A young scientist], vol. (42), pp. 350–353.
12. Kriptovalyuta kak aktiv v bukhhalterskom (finansovom) uchete [Cryptocurrency as an asset in accounting (financial) accounting] / Popova E.V. and others. *Evraziyskoe nauchnoe ob'edinenie* [Eurasian Scientific Association]. Available at: <https://esa-conference.ru/wp-content/uploads/files/pdf/Homutetskij-A.A.pdf> (accessed 15 October 2020).
13. Hartley A. Financial reporting of cryptocurrency. University of Tennessee at Chattanooga. *UTCScholar*. Available at: <https://scholar.utc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1231&context=honors-theses> (accessed 18 October 2020).
14. Brukhanskiy R., Spilnyk I. Cryptoaktyvy u systemi bukhhalters'kogho obliku ta zvitnosti [Cryptographic Objects in the Accounting System]. Available at: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2019-2_0-pages145_156.pdf (accessed 20 October 2020).
15. Kovaljova T.V. (2018) Stanovlennja ta shljakhy udoskonalennja obliku kriptovaljut [Formation and ways to improve the accounting of cryptocurrencies]. *Problemy i perspektyvy rozvytku pidpryjemnyctva. Zbirnyk naukovykh pracj* [Problems and prospects of business development. Collection of scientific works], vol. 1 (20), pp. 90–100.

16. Shevchenko L.V. Metodyka obliku kryptovaljut v umovakh nestabilnosti dijuchogho zakonodavstva [Methods of accounting for cryptocurrencies in conditions of instability of current legislation]. *Efektivne ekonomika* [Effective economy] Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/158.pdf (accessed 20 October 2020)
17. Il'ma I.R., Kulikova L.I. (2020) Kriptovalyuta kak novyy ob'ekt bukhgalterskogo ucheta [Cryptocurrency as a new accounting object]. *Vesti nauchnykh dostizheniy. Bukhgalterskiy uchet, analiz i audit* [Tidings scientific advances. Accounting, analysis and audit], vol. 2, pp. 81–84.
18. Verkhovna Rada Ukrainy (2019, December). Zakon “Pro zapobighannja ta protydyju leghalizaciji (vidmyvannju) dokhodiv, odezhanjykh zlochynnym shljachhom, finansuvannju teroryzmu ta finansuvannju rozpovsjudzhennja zbroji masovogho znyshhennja” [Law “On prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime, financing of terrorism and financing of proliferation of weapons of mass destruction”]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Tex> (accessed 15 October 2020)
19. Materialy Internet-encyklopediji WikipediA. Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_asset (accessed 02 October 2020).
20. Materialy Internet-encyklopediji WikipediA. Available at: <https://en.wikipedia.org/wiki/Cryptocurrency> (accessed 02 October 2020).
21. Materialy Internet-encyklopediji. Available at: <https://www.dictionary.com/browse/cryptocurrency?s=t> (accessed 03 October 2020).
22. Materialy Internet-encyklopediji. Available at: <https://www.investopedia.com/terms/c/cryptocurrency.asp> (accessed 02 October 2020).
23. Mamzurenko O. Reghuljuvannja cyfrovjykh aktyviv: dosjaghnennja Ukrainy za 2019 rik ta sytuacija u sviti [Regulation of digital assets: Ukraine's achievements in 2019 and the situation in the world]. *Nachasi*. Available at: <https://nachasi.com/2019/12/26/regulyvanna-cyfrovjykh-aktyviv> (accessed 04 October 2020).
24. Verkhovna Rada of Ukraine (2017). Proekt Zakonu Ukrainy Pro obigh kryptovaljuty v Ukraini [Draft Law of Ukraine “On the circulation of cryptocurrency in Ukraine”]. Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH5JJ00A.html (accessed 06 October 2020).
25. IFRS Foundation. Conceptual Framework for Financial Reporting. Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf (accessed 10 October 2020).
26. Teoretychnyj material. Ekonomichni resursy ta resursnyj potencial pidpryjemstvaju. [Theoretical material. Economic resources and resource potential of the enterprise]. *DNKFKSumDU*. Available at: <https://dl.kpt.sumdu.edu.ua/mod/book/view.php?id=4315> (accessed 12 October 2020).
27. IFRS Foundation. International Financial Reporting Standard 11 Joint Arrangements. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_066#Text (accessed 11 October 2020).

ПРИЗНАНИЕ КРИПТОВАЛЮТЫ В ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ: АКТИВ ИЛИ РАСХОДЫ

Аннотация. В работе рассмотрена проблематика признания криптовалюты как элемента финансовой отчетности предприятия. Для этого были исследованы подходы к определению понятия «криптовалюта» и выявлено, что ее трактуют в качестве цифровых активов или цифрового имущества, то есть как ресурс предприятия. Чтобы убедиться, что этот объект может быть включен в состав активов предприятия в его финансовой отчетности, проанализирована его сущность на соответствие аспектам определения актива согласно Концептуальной основе Международных стандартов финансовой отчетности, а именно: существование потенциала создания экономических выгод, наличие прав на него и обеспечение контроля над ним. В результате проведенного исследования доказано, что криптовалюта полностью удовлетворяет определению актива как элемента отчета о финансовом состоянии (баланса) для большинства участников рынка криптовалюты. Такой вывод создает основания для разработки соответствующего учетно-методического инструментария.

Ключевые слова: актив, затраты, признание элемента отчетности, виртуальный актив, цифровой актив, криптовалюта.

RECOGNITION OF CRYPTOCURRENCY IN FINANCIAL STATEMENTS: ASSETS OR EXPENSES

Abstract. The paper considers the issues of cryptocurrencies' recognition in the financial accounting and their disclosure in the financial statements. The authors explored approaches to the definition of the term "cryptocurrency" as a tool of the digital economy and its legal regulatory framework. Although, there are numerous attempts to the government regulation of this new virtual assets, the legal status of cryptocurrency in Ukraine and in other countries remains unclear. At the same time, the number of operations with cryptocurrency is growing, and more businesses all over the world conduct various transactions with cryptocurrencies: they use them as a means of payment for products (goods, services), as a means of investment, for trading (exchange to fiat currencies, etc.). Obviously, such companies face the problem of reflecting cryptocurrency transactions in the financial accounting. A review of recent research has shown that there is still no unified definition of cryptocurrency, although this asset is mostly interpreted as digital assets or digital property. Therefore, cryptocurrency is considered as a resource controlled by the entity as a result of past events, which gives reason to recognize it as an asset in the financial statements of the entity. However, not every resource can be recognized as an asset in the financial statements: costs incurred can be also treated as expenses of the reporting period. To understand whether it meets the definition of an asset, the authors analyzed the Framework of International Financial Reporting Standards. The following asset's criteria were analyzed: the potential of future economic benefits, the availability of rights and control over it. As a result of the study, it was proved that the cryptocurrency fully satisfies the definition of an asset and could be recognized in the Statement of Financial Position (the Balance Sheet). The costs incurred by miner during the research and development period should be recognized as expenses in Profit and Loss Statement (P&L), because until the receipt of the "coin" there is an uncertainty about the likelihood of receiving benefits from such an asset. Thus, cryptocurrency is a new economic object that requires the development of appropriate accounting tools.

Key words: asset, expenses, recognition of a reporting's element, virtual asset, digital asset, cryptocurrency.